

Vis A Vis

MEDEDELINGEN VAN DE STICHTING FAMILIE VIS VAN ZAANDIJK

De Reunie te Delden op 3 september 2010

De Reunie te Delden

53

INHOUD

- 448 De Reunie van Delden
- 449 Jacob Pieter en de KNZ industrie
- 452 Gerard Adriaan Vis (1876-1945)
- 454 Mijn reisje langs de Rijn (deel V)

Op een zeer zonnige zomerse dag verzamelden 45 leden van de familie Vis zich op het voorplein van het kasteel Twickel te Delden. Daar werden we ontvangen door enkele enthousiaste vrijwilligers die ons na de koffie in het koetshuis zouden rondleiden door het kasteel. Het kasteel zelf is al een prachtige bezienswaardigheid en bovendien was er de bijzondere tentoonstelling over Twickel in de 19-de eeuw, toen Jacob Derk Carel baron van Heeckeren de belangrijkste bewoner was. Jacob was een vernieuwer, die grote aandacht had voor het verbeteren van de hygiëne en sanitair met stromend water. Vandaar dat hij grondboringen liet verrichten op zijn landgoed op zoek naar schoon water. Zoals bekend boorde hij zout water aan, wat uiteindelijk de aanleiding werd om in Twente naar zout te zoeken. Na een wandeling door de prachtige tuinen van Twickel bereikten

we het monument waar in 1886 de eerste boortoren was gebouwd. Hier hield Helmig Kleerebezem, oud medewerker van Akzo, een enthousiast en humoristisch verhaal over het Twickel en de eerste boringen. Wij vervolgden onze wandeling over het landgoed richting 'Hotel De Zwaan', waar de lunch al voor ons klaarstond. Hier kon ik memoreren dat Jacob Vis en Aaltje van Bergen, de stamouders waar alle Zaandijker Vissen van afstammen hun huwelijksfeest in 1802 ook vierden in een herberg genaamd 'De Zwaan'. Dat feest duurde drie dagen en nachten. Op de eerste avond werden 140 flessen wijn geschonken en de twee volgende avonden, toen de molenknechten ook waren uitgenodigd, nog eens 106 en 190 flessen. De totale kosten bedroegen 1542 gulden en 12 stuivers, in die tijd een exorbitant bedrag. Omgerekend zou dat nu ca

750,- euro zijn, ongeveer hetzelfde bedrag dat wij nu kwijt waren aan de lunch.

Na de lunch werd een bezoek gebracht aan het nabijgelegen zoutmuseum, waar we een goed inzicht verkregen in de manier van zout exploiteren. De dag werd besloten met de voordracht van Dr. Seijer Troost over de rol van Jacob Pieter Vis bij het ontstaan van de zoutindustrie in Nederland. Op zeer boeiende wijze werd Jacob Pieter voor het voetlicht gebracht en wij zijn Dr. Troost zeer erkentelijk dat hij zijn verhaal op schrift heeft willen stellen om dat in dit nummer te publiceren. Al met al was het een zeer geslaagde dag en na nog een drankje ging iedereen voldaan weer huiswaarts.

LAURENS VIS JZN.

Jacob Pieter Vis en de Koninklijke Nederlandsche Zout industrie (KNZ)

Jacob Pieter Vis (roepnaam Ko) is op 28 januari 1858 in Zaandijk geboren, zijn vader is Jacob Vis Pietersz beter bekend als Kopiet, eigenaar van een lijnolie fabriek waar verven, lakken, stopverf, plamuur en vernis worden geproduceerd. Zijn moeder is een nichtje van zijn vader Clasina Maria Kuyper, ook geboren in Zaandijk maar haar vader bezat in Goor een stoomblekerij en in Nijverdal een stoomweverij. Zijn moeder overlijdt als hij twee jaar oud is. Als hij 5 jaar is, hertrouwt zijn vader met Maria Klasina Feikema. Ko heeft een gelukkige jeugd gehad schrijft hij later.

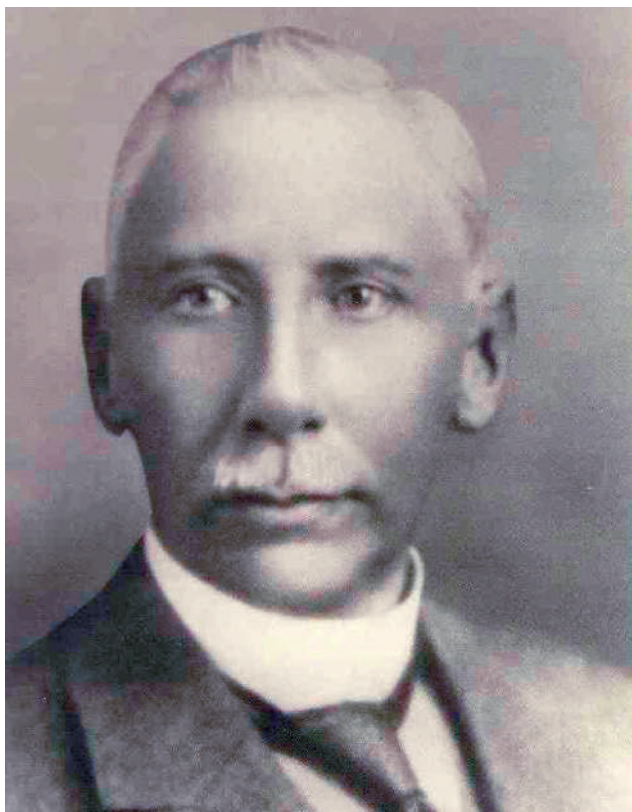
Kopiet is een modern ondernemer, die niet alleen van de wind wilde leven. Als eerste fabrikant in de Zaanstreek installeert hij in 1865 al een stoomketel in zijn bedrijf. Opvoeding van jongelui tot bekwame zakenmensen vindt hij belangrijk. Daar hoort volgens hem een verblijf in het buitenland bij. Hij stuurt al zijn 6 zonen naar de pas geopende HBS in Zaandam. Ko en zijn 8 jaar jongere halfbroer Gerhard Nicolaas Vis krijgen daar hun eerste onderwijs in de scheikunde en natuurkunde. Beide hebben grote belangstelling voor de natuurwetenschappen. Gerhard Nicolaas gaat zelfs

Voordracht Dr. Seijer Troost.

naar Duitsland om daar verder te studeren en promoveert uiteindelijk aan de Universiteit van Freiburg in de chemie.

Ko is de bedoelde opvolger van zijn vader als verf fabrikant, helaas als hij stage loopt in de fabriek ontdekt hij dat hij last heeft van een grote handicap in dit vak; hij is volledig kleurenblind! Familieberaad van de Vissen is nodig. Men besluit dat Jacob Pieter een zoutziederij moet beginnen. Dit type industrie bestond nog niet in de Zaanstreek en het product is wit. Jacob Pieter wil niet op de klassieke methode keukenzout gaan zieden. Die methode is vast steenzout uit het buitenland, Duitsland of Engeland op te lossen in zeewater en de gevormde pekels in open pannen aan de kook te brengen met een vuur van kolen of turf. De ontwijkende damp wordt via de schoorsteen afgevoerd. Zwaar ongezond werk voor de arbeiders. Hij wil de pekels indampen in een gesloten apparaat met behulp van stoom uit een stoomketel. Bovendien kent hij de wet uit de natuurkunde dat pekels kookt bij lagere temperaturen als de druk boven de pekels lager is. Door met dezelfde stoommachine de lucht weg te pompen uit het gesloten apparaat wordt de kooktemperatuur lager en krijgt hij zo een enorme energie winst. Dit systeem van indampen bestaat al in de suikerindustrie. Een voorwaarde is wel dat de pekels gezuiverd moet worden om te verhinderen dat er ketelsteen ontstaat. Daar helpt Hendrik Nicolaas mee de scheikundige problemen op te lossen, een voorbeeld van echte broederdienst.

Jacob Pieter Vis (1858-1924)

Jacob Pieter Vis begint in 1886 hij is 28 jaar oud, net getrouwd met Johanna Kouwer, in Zaanwijk achter het ouderlijk huis, de Zaanlandsche Zoutziederij. Het product van de nieuwe fabriek is prachtig wit zuiver zout, ideaal voor de dan opkomende margarine industrie. De zaken gaan goed en Jacob Pieter wil uitbreiden. Helaas ligt zijn buurman Heynis, een drukker die zijn papieren nog ouderwets op de bleek droogt, dwars omdat hij last heeft van roet dat uit de schoorsteen komt. Die krijgt zijn zin van het gemeente bestuur, betere relaties misschien, en Jacob Pieter besluit in 1892 uit de Zaanstreek te vertrekken en met een compagnon Adrianus Antonie Kolff, zoon van een Rotterdamse verffabrikant, een geheel nieuwe grote zoutfabriek te bouwen in Kralingsche Veer. De naam wordt nu Firma Kolff & Vis. De apparaten worden besteld bij de Gebr. Stork & Co machine fabriek in Hengelo (O), daar hebben ze grote ervaring in het bouwen van suikerraffinaderijen in Nederlands Oost-Indië. De totale investering is maar liefst 21.150 gulden. De nieuwe fabriek heeft zelfs twee gesloten apparaten naast elkaar, door de stoom van het ene apparaat te gebruiken voor het tweede apparaat krijgt Jacob Pieter nog meer energie winst. Een geluk is dat Gerard Nicolaas in die periode werkt voor de in Basel gevestigde zout fabriek Saline Schweizerhalle. Uit de technologische samenwerking tussen beide firma's ontstaat de eerste moderne zoutfabriek in de wereld volgens het "Vis" verdamping proces. Men noemt het een double effect vacuümzout indamper, het product heet vacuümzout. Onafhankelijk van Vis wordt in de U.S.A. door Morton Salt een vergelijkbaar proces ontwikkeld.

De zaken gaan heel goed, een belangrijke afnemer is de aan de overkant van de rivier liggende margarine fabriek van Simon Van den Berg, de latere mede oprichter van Unilever. Vis woont eerst in de directeurs woning bij de fabriek maar verhuist later naar een huis aan de Vijverweg 50 in de stad. Op 1 februari 1906 wordt de firma omgezet in de N.V. Rotterdamsche Zoutziederij voorheen Kolff & Vis met een aandelen kapitaal van een half miljoen gulden. Jacob Pieter Vis wordt ook een belangrijk man in de Zout Conventie. Dit is een samenwerkingsverband van alle Nederlandse zoutzieders om de markt te beschermen tegen buitenlandse importen. In 1901 stuurt J.P. Vis een memorandum naar de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid om te bepleiten dat er in Nederland één grote zoutfabriek moet worden gebouwd die zou moeten werken volgens zijn proces zodat ons land altijd zeker zou zijn van voldoende goedkoop zuiver zout. Het enige zwakke in het plan is dat tot dan toe in Nederland geen zout in winbare hoeveelheden in de bodem is gevonden.

Jacob Pieter Vis krijgt zijn eerste kans als in Duitsland bij Vreden, vlak over de grens bij Winterswijk steenzout wordt gevonden. Op 25 januari 1902 wordt in het Handelsblad een annonce geplaatst met de titel "Kapitalisten gevraagd". Jacob Pieter Vis gaat hier serieus op in en maakt zo kennis met de Duitse zout geologen. De Duitsers zijn zeer enthousiast en willen graag een zoutfabriek bouwen gebruikmakend van zijn indamp-techniek. Het gaat niet door maar Jacob Pieter begint in het diepste geheim te boren naar zout bij Eibergen. Hij bereikt een diepte van 751 meter maar vindt geen zoutlagen. Deze mislukte boring kost hem de kapitaalsom van NLG 33.546,46, hij rekent het uit tot de laatste cent. Deze mislukte boring heeft grote gevolgen voor de Nederlandse mijnbouw politiek. Vanaf nu mag alleen de Dienst Rijksopsporing van Delfstoffen naar zoutlagen zoeken. Die dienst vindt zout bij Winterswijk en nog later bij Buurse. De zoutlaag bij Buurse onder Haaksbergen is gelijk aan die in Vreden en ligt maar 270 meter beneden maaiveld. Vis als eerste op de hoogte gebracht vraagt op 14 december 1915 met een aantal jeneverstokers uit Schiedam een concessie aan. Het zout zal gewonnen worden door uitloggen met grondwater, de ontstane pekkel verder verwerkt in een fabriek volgens het indampingsproces van Kolff & Vis. Jacob Pieter Vis is de beoogde directeur van de nieuwe zoutindustrie. De staat krijgt een belang van 15 % om niet omdat het zout van haar is. De N.V. Nederlansche Zoutindustrie krijgt het exploitatierecht. Op 18 juni 1918 tekent Koningin Wilhelmina de wet, zij verleent op 26 juni de nog op te richten N.V. het predicaat "Koninklijke". De N.V. zelf met Jacob Pieter Vis als directeur en aandeelhouder wordt opgericht op 13 juli 1918. J.P. Vis is daar heel gelukkig mee en reist op 3 augustus met zijn eerste medewerker, die later zijn opvolger zal worden Ir Geurt de Haas, naar Boekelo om daar een groot stuk heide en woeste grond te kopen langs de spoorlijn Haaksbergen -Hengelo. J.P. Vis gaat er van uit dat de nieuwe fabriek het door hem ontwikkelde indamp proces zal gaan gebruiken. Als hij afscheid neemt als directeur van Kolff&Vis maakt zijn compagnon Kolff daar bezwaar tegen. Hij denkt ook wel terecht dat Kolff&Vis zijn technologische voor-sprong kwijt raakt en wil totaal niet meewerken. De unieke positie als enige producent van vacuümzout wil hij beschermen. Vis moet zijn nieuwe fabriek beginnen met ouderwetse zoutpannen. Zijn vriend L.F.D. van der Minne, eigenaar van Zoutziederij "de Bondt" uit Zwijndrecht, helpt hem daarbij. Desondanks wordt de nieuwe KNZ een succes. Jacob Pieter geeft niet op. In 1920 maakt hij met Geurt de Haas een reis naar de USA om ter plekke de daar ontwikkelde indamp technologie te bekijken. Een voorstel van hem om deze technologie te kopen wordt door de Raad van Commissarissen van de KNZ, Kolff is daar lid van, afgewezen.

Kolff wil niet toegeven aan de wens van Vis om over te gaan op vacuümzout productie. Dan probeert Vis een fusie te bewerkstelligen tussen KNZ en zijn oude firma Kolff & Vis. De meerderheid van de Raad van Commissarissen in Kralingsche Veer is daar weer tegen.

Mei 1920 verhuist J.P. Vis van de Vijverlaan in Rotterdam naar de Parkstraat 20 in Arnhem. Het kantoor van de KNZ verhuist van Rotterdam Oostzeedijk naar Boekelo. Hij krijgt problemen met zijn gezondheid. Hij heeft problemen met zijn maag, een operatie in Leiden helpt niet. Hij schrijft: "Van rust houden komt niet veel, maar ik doe mijn best om een verstandige onverschilligheid te bewaren". Op 12 maart 1924 gaat de Raad van Commissarissen akkoord met zijn voorstel om Geurt de Haas als mede directeur te benoemen. Jacob Pieter overlijdt in zijn huis op 9 augustus 1924. De begrafenis vindt plaats op woensdag 13 augustus op de begraafplaats Moscowa (graf 178.?) Zijn echtgenote mevr. J. Vis-Kouwer wordt veel later in dit graf op 18 mei 1946 bijgezet. Zij laten één dochter na, genoemd naar de tweede moeder van Jacob Pieter: Maria Klasina Vis. De grafrechten zouden lopen tot 2024.

Jacob Pieter Vis bleef zijn hele leven een stoere Zaankanter bij alles wat zijn hand te doen vond. Een goede vriend voor diegenen die hem met vertrouwen tegemoet kwamen. Hij had een groot doorzettingsvermogen. Zijn levensdoel was om Nederland op zoutgebied onafhankelijk te maken van de omliggende landen. Dat heeft hij bereikt. Dat het door hem ontwikkelde vacuümzout proces bij de door hem gestichte N.V. Koninklijke Nederlansche Zoutindustrie niet mag worden toegepast geeft zijn leven aan het eind iets tragisch. De realisatie daarvan moet hij aan zijn opvolgers overlaten. Het eerste wat zijn opvolger Ir Geurt de Haas doet in 1925 is het bouwen van een vacuümzout fabriek in Boekelo met apparatuur geleverd door de Machinefabriek Gebr. Stork & Co uit Hengelo (O). In 1958 wordt Kolff & Vis overgenomen door de KNZ, de productie stil gelegd en de vestiging in Kralingsche Veer omgezet in een distributie centrum van zout voor West Nederland. Augustus 1969 is de firma opgeheven.

DR. SEIJER TROOST.

Gerard Adriaan Vis (1876-1945)

Uit de nalatenschap van Simon Honig ontvingen wij acht romantische schilderijtjes, geschilderd door Gerard Adriaan Vis. Jaap Kuyt verdiepte zich in deze figuur en schreef er het volgende artikel over.

Gerard Adriaan Vis was de zoon van Adriaan Vis Gz, een van de 55(!) kleinkinderen van Jacob Vis en Aaltje van Bergen. De kindersterfte was hoog in die tijd, van de 55 behaalden er 38 de middelbare leeftijd. Niet alleen alle elf kinderen van Jacob en Aaltje -waarvan er 'slechts' twee vrij jong stierven- maar ook (bijna) alle 38 kleinkinderen bleven hun geboortedorp Zaadijk trouw. Kom daar nu eens om! Nu is het al bijzonder als kinderen in de plaats van hun ouders blijven wonen.

Zoals al in de vorige Vis A Vis werd vermeld, liepen er 2e helft 19e eeuw in Zaadijk zo'n 43 inwoners rond met de achternaam Vis- waaronder dus 8 Aaltjes en 8 Jacob Vissen. Met het overlijden van Jacob Vis JCz - medeauteur van Vis A Saandyk- in 1986, was de laatste 'Vis' uit het dorp verdwenen.

Adriaan Vis Gz huwde op feestelijke wijze 23 september 1875 Adriana van den Eelaart. Adriaan had zijn dorp lief. Als kerkmeester maakte hij de grote brand van de kerk in 1878 mee. De eerste steen bij de bouw van de nieuwe kerk werd gelegd op 8 maart 1879 door zijn zoon Gerard A. Maar voor al die (mannelijke) Vissen was er in het dorp met -slechts- +/- 1000 inwoners te weinig emplooi zodat Adriaan -min of meer noodgedwongen- met vrouw en 4 kinderen naar Arnhem verhuisde alwaar het zilveren huwelijksfeest luisterrijk werd gevierd.

De titulatuur in die tijd (+/- 1900) was nog zeer formeel, een rekening aan de weduwe Vis was bv gericht

aan : 'Weledelgeboren Vrouwe, Mevrouw de Wed. A. Vis'. Maar ook de briefstijl zelf: Zo begon een brief aan de 9 jarige Geertrui [IX bc] van Tante 'Aal van Daal' [IXa] als volgt: 'Lieve jarige Geertruida, Daar het vandaag eene ware feestdag voor u is ... moogt gij nog heel vele malen ..., Groeten van Uw Liefhebbende Oom en Tante, A van Daal-Vis.

Ook zijn er meer dan 25 brieven bewaard gebleven die Adriaan [IXb] schreef aan zijn toekomstige vrouw Adriana vd Eelaart, allen uit 1874. Zo schreef hij alleen al in januari t/m maart 1874 er 15, steevast beginnende met: 'Geliefde Adriana' en eindigend met afwisselend: 'Uw U hartelijke/ innig/ oprecht/ teder beminnende liefhebbende Adriaan'.

Overigens, 'Vissen' pleegden in die tijd huwelijken en bruiloften feestelijk te vieren. Vaak werden er ook zg. "aggrementjes" op dergelijke festijnen gedaan. [Voor wie minder goed thuis is in de Zaanse volkstaal, zie 'Deer hoor ik je' -van Klaas Woudt- pag. 182.] Van het zilveren huwelijksfeest van Gerrit Vis en Geertje Honigh, en van het huwelijk van Adriaan [IXb] met Adriana bestaan fraaie aankondigingen.

De drie zonen van Adriaan Vis: Gerard A., Adriaan en Jacob H. en dochter Geertruida hadden in Arnhem volop werkgelegenheid. Zo werd Gerard A. ambtenaar bij de Nederlandsche Spoorwegen, Adriaan hoofdcommies, Jacob H. had een agentschap en commissiehandel en dochter Geertrui werd lerares 'nuttige handwerken'. Van haar is veel bewaard gebleven, niet alleen ruim 160 brieven, briefkaarten etc, maar ook een 'Acte van bekwaamheid', een uittreksel uit de 'burgerlijke stand', etc. etc. Ja, post was voor haar heel belangrijk.

Zo herinner ik mij nog, toen ze in 1944 bij ons 'op' Zaadijk logeerde, dat ze gewoon niet kon wachten

tot de post gekomen was, elke ochtend ging ze alvast naar het postkantoor om te zien wat er voor haar bij was. Ja, in deze tijd van mobieltjes en elkaar mailen is communicatie per brief wat in het slop geraakt.

Gerard Adriaan [IXba] was vernoemd naar zijn grootvader Gerrit. Ouderwets aandoende namen werden vaak wat 'gemoderniseerd'. Zo werd bv Aaltje Alida en Griet werd Margaretha.

Gerard trouwde vrij laat, hij was al 51 jaar toen hij trouwde met Elsa Heinen in 1928, maar hij kende haar al vele jaren. Zo trof ik een briefje aan uit 1915 met de volgende tekst: 'Aan Else, Ik heb gedroomd van golven zwarte haren, een blank gezicht in kinderlijke schijn, van oogen bruin, die vragen te verklaren, welk raadsel toch een mensenziel zou zijn.' En voor Sint Nicolaas kreeg Else in 1917 een presentje met het volgende gedicht:

'Wie houdt van visch, gebakken of gestoofd, van kabeljouw of schellevis, Aan haar deez schaal beloofd..

'Ja 't klinkt heel dichterblijk, van Gerard A. zijn ook ruim 25 gedichten, ook in het Duits of Frans, bewaard gebleven. Een ontroerende, somber gestemd gedicht wil ik u niet onthouden:

'Een van ons twee',

Eens komt de tijd, lief, dat in lange nachten, een van ons twee vergeefs een stap verbeidt, Vergeefs op een gestorven stem blijft wachten, De dagen door, in grauwe eenzaamheid ... Eens zal voor een van ons het gansche leven Een loden last van zwarte ellende zijn, en nacht, die nooit een morgen meer kan geven, O God ! o God! laat mij die ene zijn'

Er zijn zo'n 30 brieven van Elske aan Adriaan. In 1918 was er al een brief met aanhef: 'Lieve Gerard', en als slot; 'hartelijke groeten Elske' Uit de periode 1925 t/m de huwelijksdatum zijn de meeste brieven, nu met aanhef vaak: 'mijn liefste eigen Gerard onder tekend met 'je als vanouds trouwe en liefhebbende Elske'.

Adriaan G. trad in 1895 in dienst bij 'Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij.

Als 'spoorman' werd nogal eens van standplaats gewisseld. Hij begon in Doetichem. Uit die tijd is een

Gerard Adriaan Vis (1876-1945)

aardige foto met 18 (!) 'spoormensen' er op. NB Dit is nu wel anders, bij niet al te grote stations tref je slechts een beambte aan die er dan nog maar enkele uren per dag aanwezig is.

Ook in die tijd zullen spoorbeambten wel gratis kunnen reizen. Uit een overzichtje van G.A. blijkt dat hij in 1904, 1906 en 1914 aan de Rijn in Duitsland toefde, in 1905 en 1907 resp. in Zwitserland en Italië, in 1911 en 1913 resp. in Wenen, Budapest en Kopenhagen en in 1909, '09, '10 en '12 in Londen.

Nooit zou hij vergeten zijn moeder (sinds 1902 weduwe) een ansichtkaart te sturen.

Als oud Zaandijker bleef hij lid van gezelschap Boekenooogen. In 1918 werd hij afgekeurd voor de Landstorm. Hij bekleedde ook diverse maatschappelijke functies zoals secretaris van het Koninklijk Nederlandsch Gymnastiek-Verbond. Als afgevaardigde daarvan reisde hij in mei 1921 naar Lille waarvan diverse speeches van hem bewaard zijn gebleven.

1 Oktober 1920 viert Gerard A. zijn zilveren jubileum bij de spoorwegen. Dat dit niet ongemerkt voorbij ging blijkt wel uit de vele speeches en de ruim 20 felicitaties, waaronder een lief briefje van Else waarmee hij -tenslotte- op 9 mei 1928 in het huwelijk trad. Elza werd najaar 1944 opgenomen in de Ned. Herv. Stichting voor zenuw- en geesteszieken. In de correspondentie in die maanden aan Gerard A. werd hierover met geen woord gerept. Eveneens heb ik in die toch uitgebreide briefwisseling aan en van Gerard niets kunnen vinden betreffende de , werkelijk alleraardigste, schilderijtjes door hem vervaardigd.

Gerard A. Vis overleed 10 maart 1945.

JAAP KUYT.

Mijn reisje langs de Rijn

DEEL V

Korte inhoud van het voorafgaande.

De jeugdige Jacob Cornelis Vis stelde zijn vader (Jacob Vis Cz) voor om een reisje langs de Rijn te maken en om tevens als 3e reisgenoot nicht Griet mee te nemen.

Na ampele overwegingen gingen de ouders van Jacob Cornelis en Griet hiermee akkoord en zo vertrokken ze gedrieën op zaterdag 15 augustus 1891 voor ruim een week, om zondag 23 augustus weer terug te zijn. Het pakte echter anders uit!

Zaterdag vertrokken ze per trein naar Keulen, om vandaar te reizen naar Königswinter [deel I].

Zondag maakten zij op een ezel en paard een tochtje door het Zevengebergte.. Er wordt gelogeerd in Remagen. [deel II]. Maandag wordt een tocht per rijtuig gemaakt door het Ahrdal.

Maandagmorgen, bij het ontbijt op het terras, maken ze kennis met een zekere mijnheer Brendel en zijn twee dochters, die van plan waren om, evenals Jacob Cornelis c.s., een rijtoer door het Ahrdal te maken.

Ze ontmoetten elkaar weer bij een bezoek aan de Apollinarisch kirche op een berg van dezelfde naam. Het 'klikte' direct al zo goed dat men besluit die dag (en ook daarna) gezamenlijk verder op te trekken. Een hotelier en wijnkoper wordt bezocht, waar diverse wijnen werden geproefd –maar niet gekocht! In hotel Caspari nuttigt men een heerlijk maal, overvloedig met wijn besprenkeld. Tijdens een wandeling wordt een koffiehuis, een kousenwinkel en een kapelletje wordt bezocht. Terug in Caspari besluit men om de rijtuigen anders in te delen: vader Jacob en de heer Brendel in de ene koets en de jongelui in de andere. Na diverse wederwaardigheden gaat men terug naar het hotel waar men zich, na een warm souper ter ruste begaf.

De volgende dag [deel IV] (dinsdag) gaat men –per trein– naar Coblenz en met de tram naar Capellen. Het slot Molenfels wordt bezocht, de heren te voet, de dames op ezels. Na bezoek aan een café en een restauratie keert men, per trein en omnibus weer terug naar het hotel. Men bezoekt een bron –met echt Emzerwater- en de Mohlberg wordt beklommen. Na nog een concert beluisterd te hebben gaat men terug naar Ems. De volgende ochtend, woensdag, is er een telegram met een ontstellend bericht, dat het verdere verloop van deze reis in de war gooit, maar hierover leest u in dit deel V.

Juist op het moment dat we weer het hotel verlaten wilden, vroeg de portier aan mij of ik meneer Vis was, waarop ik natuurlijk bevestigend antwoordde; hij overhandigde mij nu een telegram waarin stond dat Alida het jongste kind van mijne zuster overleden was, en of wij thuis wilden komen of liever of wij naar Tiel wilden gaan. Ik deelde het de dames en naderhand Mevrouw Brendel mede en kwamen tot de conclusie Pa het maar aan het einde van de avond mede te deelen daar het toch niets gaf wanneer Pa het dadelijk wist, en de man's avond dan toch verloren voor hem was, omdat hij natuurlijk dan toch geen plezier meer had. We deden nu al ons best om er Pa heden avond niets van te laten merken, hetgeen uitstekend gelukte. We gingen den Curgasten weder in en genoten daar van de muziek, die prachtig was. Terwijl ik daar zoo liep te wandelen met Cato Brendel, klopte mij opeens iemand op mijn schouder, en riep mijn naam, ik keek dadelijk om, bleef hem een poosje aankijken, totdat hij mij vroeg: 'Ken je me niet?' Waarop ik antwoordde: 'Jawel, jij zijt Loo Simonsz uit Haarlem, maar ik had je hier niet verwacht.' Ik stelde hem aan de dames voor, hield een kort gesprek met hem, en verlieten elkander weer.

Om half tien was het concert afgelopen, welke eindigde met 'Heil dir im Siegerskranz', hetgeen prachtig gespeeld werd. Nu wandelden we nog even over den brug van de Lahn en langs de winkelgalerij, maar daar het begon te regenen en de winkels in de galerij gesloten werden, zochten we ons hotel weder op. Hier bestelden we een warm avondeten, hetgeen uit Wiener Schnitzel en versche zalm met noodige Emserrood bestond. Nadat we dan ook een poosje aan het open raam hadden gezeten, stond de tafel gedekt voor ons klaar. Na het avondeten gingen we vermoeid van den drukken dag te ruste en deelde ik Pa den inhoud van den telegram mede, hetgeen het gevolg van was, dat we afscheid moesten nemen van onze nieuwe reisgezellen en we den volgenden dag de terugtocht moesten aanvaarden.

Hoe we den volgenden morgen gestemd waren, behoeft ik niet te vertellen. Hetgeen me 's morgens dadelijk de attentie trok was, dat ik alweer concert in de Curgarten hoorde en dit was 's morgens om 7 uur ongeveer. Om half acht gingen we aan het ontbijt, en meneer Brendel met zijne dochters waren reeds al vroeger naar Frankfurt vertrokken. Na het ontbijt gingen we eene wandeling maken door Ems en kochten

nu eenige cadeautjes tot welkomthuis. Daarna gingen we weer naar ons hotel terug, waar we afrekenden en vanwaar we ons met de omnibus naar het station lieten rijden om met den trein van 10.10 naar Coblenz te vertrekken. Het was nu wel erg naar dat we om zulk een reden onzen reis niet konden voleindigen, maar er was nu toch niets meer aan te doen, zoodat we maar besloten het ons den terugreis nog zoo aangenaam mogelijk te maken. Tegen elf uur kwamen nu in Coblenz terug en lieten ons gepäck naar den Rijn brengen vanwaar de Salonbooten vertrekken van de Kölner-und Düßeldorfer Dampfchiffrederei. Wij begaven ons ook naar den Rijn, maar hadden nog ruimschoots den tijd, zoodat we in een Bodega eerst nog eens een flesch rijnwijn gingen drinken, want de boot vertrok eerst kwart vóór één.

Wij zorgden natuurlijk dat we bijtijds met onze bagage bij den steiger van den boot waren, en tegen één uur kwam dan ook de boot door de schipsbrug naar den steiger. Zooals we den boot opliepen werden we dadelijk gevraagd of we aan tafel kwamen, waar we, zoodra we onze bagage op een veilige plaats hadden gebracht, gebruik van maakten. De voorkajuit, waarin wij ons aan tafel zetten, was bijna geheel van glas, zoodat we alle kanten konden zien. Er stonden twee groote lange tafels in, die bijna geheel met gasten bezet waren. De tafel was er uitstekend. Het was daar ook buitengewoon gezellig, zoodat ik mij daar en de andere reisgezellen geloof ik ook wel, uitstekend anuseerde. Pa kreeg onder tafel nog een guts azijn over zijn jas, daar Pa zich nog eens voor de tweede maal bedienen wilde van zalm, hield die bediende zoo spoedig bij Pa stil, zoodat de azijn van de schotel afliep. Na tafel gingen we op het promenadedek, waar we kennis hebben gemaakt met een mijnheer, Herman Mallenbrein, koopman in Antwerpen en Zwitser van geboorte. We kregen nog een bui onderweg, maar die was weldra over. Verder hebben we nog een kop koffie op het dek gebruikt en kwamen ongeveer 5 uur

te Keulen aan, waar we ons dadelijk naar het station begaven om nog heden avond naar Aken te vertrekken. Om 6 uur en eenige minuten vertrokken we dan uit Keulen naar Aken en kwamen daar om half negen ongeveer aan. In den trein maakten we kennis met eenen heer, die zeer veel gereisd had, en ook tamelijk goed Hollandsch sprak en in Aken zeer goed bekend was. Op aanraden van dezen heer namen we onze intrek in het hotel Union docht bij het station. Onderweg hebben we te Düren nog eenig oponthoud gehad, waar we gebruik van maakten nog iets daar te koopen.

Te Aken aangekomen zochten we direct hotel Unoin op, hetgeen ons uitstekend is bevallen. We verfrischten ons eerst wat op onze kamers, schreven toen wat naar huis, bleven met elkander wat praten, gebruikten nu weer eens 's avonds broodjes met vleesch in plaats van warm eten, dronken een glaasje wijn en begaven ons ongeveer elf te ruste.

Voordat ik echter verder ga, moet ik nog vertellen dat we tischen Keulen en Aken door verscheidene tunnels zijn gegaan. Een was zelfs drie en een halve minuut sporens.

Den volgenden dag, dit was Donderdag, waren we reeds om 7 uur uit de veeren en lieten ons na het ontbijt door de stad heen rijden, want de eerstvolgende trein vertrok toch niet vroeger dan even over 10 uur. We hebben ons om de geheele stad laten rijden en hebben de stad uit de hoogte op verschillende plaatsen gezien. Verder hebben we nog het Curhaus met zijn warme bronnen bezichtigd, daarna zijn we door de stad gereden en hebben nog eenige boodschappen gedaan en kwamen na anderhalf uur gereden te hebben weer bij ons hotel, vanwaar we ons naar het station begaven. De trein was natuurlijk weer te laat. Onderweg werden we te Simpelveld gevisiteerd, hetgeen een zeer klein stationnetje is. Te Valkenburg stapten we uit den trein, en gaf ik direct mijne verontwaardiging te kennen, da er op een Hollandsch

Betaling donatie 2010

Namens onze penningmeester Jaap Kuyt verzoek ik U Uw donatie voor 2010 over te maken op:

onze rekening postbank nr. 3220631
ten name van Stichting Familie Vis van Zandijk
te Heiloo. (woonplaats van onze penningmeester).

Het richtbedrag is € 15,-; een hoger bedrag is natuurlijk welkom.

Voor betalingen vanuit het buitenland dient u gebruik te maken van de volgende gegevens:

BIC PSTBNL21 IBAN code NL75PSTB0003220631

Stichting Familie Vis van Zandijk

Secretariaat: Gerlag Vis, Langeland 41, 1602 KC Enkhuizen, g.j.vis@quicknet.nl

Redactie

Anna M. Gosman-Vis, Hopklaver 29, 3069 DB Rotterdam

Laurens Vis Jzn, Konijnenlaan 51, 2243 EP Wassenaar, tel: 070 5118797, l.vis@visarchitecten.nl

Mutaties op de genealogische staat van Jacob Vis en zijn nageslacht

CVII faab	Nicolas Lorenzo Avitabile	overleden 17 mei 2006
CVII faaa	Raul Alberto Portoles	overleden 20 mei 2007
CVII faab	Roberto Rovengo	overleden november 2007
	Hugo Scheer , echtgenoot van Johanna Maria Duyvis (CVIIbaah)	overleden 11 mei 2010
CVIIbaaaa	Adriaan Rudolf de Mooij	overleden 4 juni 2010

station een Franschen naam stond, want in plaats van Valkenburg stond er Focquemont. Gelukkig werd mijne verontwaardiging een weinig bevredigd, daar er aan de andere zijde van het station stond Valkenburg. Bij nader inzien was het toch zoo vreemd niet dat het er in twee talen opstaat, wanneer men bedenkt dat die aan de Grand Central Belge behoort.

Het eerste werk in Valkenburg was weer een café opzoeken, dat we weldra vonden. Daar gebruikten we weer ons 2e ontbijt, zooals we dat in Holland gewend zijn. En lieten ons daarna met een rijtuig door Valkenburg en langs de grotten en Meersen en de Geul naar Maastricht rijden, vanwaar met den trein van 2.05 moesten vertrekken. We kwamen nog juist op tijd aan het station te Maastricht aan. Vandaar stoomden we direct met een oponthoud van 20 minuten te Venlo, naar Nijmegen. Van Maastricht reisden we nog met een pastoor, die naar Sittard moest, en ons nog op abrikozen trakteerde. Te Nijmegen dineerden we in Café Bellevue, waar het ons maar tamelijk is bevallen; ik telegrafeerde nog naar Tiel dat wij tegen 10 uur zouden arriveren. We deden nog eenige inkoop in Nijmegen en vertrokken 8 uur via Kesteren naar Tiel, waar we op zoo even genoemde tijd arriveerden.

Hoe hier de ontmoeting en de toestand van de huisgenooten en ons was, past niet in dit boekje weder te geven, zoodat ik maar verder zal gaan met te zeggen dat we den volgenden dag om 3 uur Tiel weder verlieten en nu eerst naar Arnhem spoorden, daar ons rondreisbiljet daar weer geldig was. In Arnhem hadden we bijna twee uur den tijd, welke wij besteden voor ons middagmaal, hetgeen we daar aan het station gebruikten. Ongeveer zes uur verlieten we Arnhem en

vertrokken met den sneltrein uit Keulen naar Amsterdam, waar we half negen arriveerden. Tien minuten later vertrokken we naar Zaandijk en namen bij oom T. afscheid van elkander en hiermede eindigde de reis, welke een paar dagen korter heeft geduurd, dan wij ons hadden voorgesteld.

JCVis

Zaandijk, 22 januari 1892